

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

**Sprawozdanie z realizacji Programu Wieloletniego „Senior+”
na lata 2015-2020 Edycja 2017**

Akceptuję

Elżbieta Bojanowska
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

senior.gov.pl

Warszawa, wrzesień 2018 r.

Spis treści

Spis treści	3
Wstęp.....	4
I. Cel Programu	5
II. Zakres Programu.....	5
III. Finansowanie Programu	8
IV. Działania realizowane w ramach Edycji 2017 Programu	9
V. Poziom wykonania wydatków Programu w roku 2017.....	18
VI. Rodzaje usług realizowanych w ramach placówek „Senior+”	20
Podsumowanie i rekomendacje	25
Spis wykresów.....	27
Spis tabel	27
Spis map	27
Spis zdjęć.....	27

Wstęp

W okresie ostatniego ćwierćwiecza, obserwujemy w Polsce spowolnienie rozwoju demograficznego oraz znaczące zmiany w strukturze wieku jej mieszkańców. Dwa główne zjawiska, wynikające z przemian demograficznych, to z jednej strony niska dzietność, a z drugiej wzrastająca liczba osób starszych. W końcu 2016 r. liczba ludności Polski wynosiła 38,4 mln, w tym prawie 9,1 mln stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (co stanowiło 23,6% populacji naszego kraju). Wyniki „Prognozy ludności na lata 2014–2050” wskazują na pogłębianie się procesu starzenia się społeczeństwa. Mimo przewidywanego spadku liczby ludności o 4,5 mln do 2050 r., spodziewany jest systematyczny wzrost liczby ludności w wieku 60 lat i więcej.

Populacja osób w tym wieku wzrośnie w końcu horyzontu przytoczonej prognozy do 13,7 mln, a to oznacza, że 40% naszego społeczeństwa będą stanowili ludzie starsi. Wzrośnie przede wszystkim grupa osób w wieku 60–79 lat, które urodziły się w latach wyżu demograficznego z przełomu lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych. Starzejące się społeczeństwo jest także wynikiem wydłużania się trwania życia, które w 2016 r. dla mężczyzn wynosiło 73,9 lat, natomiast dla kobiet 81,9 - czyli odpowiednio o ponad 7 lat więcej, niż w 1991 r. Dodatkowo, w związku ze stale niską liczbą urodzeń w Polsce, już od 25 lat nie ma gwarancji prostej zastępowalności pokoleń.

W tej sytuacji, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej od 2016 r. prowadzi szereg programów wspierających dzietność oraz przywracających bezpieczeństwo rodzin, a wychodząc naprzeciw oczekiwaniom seniorów oraz mając świadomość doniosłej roli osób starszych w społeczeństwie i w państwie – realizuje Program Wieloletni „Senior+”.

Program Wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020, zwany dalej „Programem”, obejmuje swoim zasięgiem wszystkie województwa naszego kraju. Skierowany jest do jednostek samorządu terytorialnego i polega na ich finansowym wsparciu, w tworzeniu i wyposażaniu placówek dziennego pobytu dla osób starszych oraz pomocy w zapewnieniu funkcjonowania już istniejących form wsparcia.

Opracowywanie raz w roku sprawozdania z realizacji Programu wynika z Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020. Zgodnie z treścią rozdziału IV.3 pkt 1 ppkt 10 Programu, minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego składa Radzie Ministrów do 30. września każdego roku, sprawozdanie z realizacji Programu za poprzedni rok budżetowy wraz z rekomendacjami na kolejne lata jego obowiązywania.

Zapraszamy do zapoznania się z niniejszym sprawozdaniem, dotyczącym 2017 r. oraz do dalszej współpracy w rozwoju usług społecznych dla osób starszych.

I. Cel Programu

Celem strategicznym Programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym, poprzez rozbudowę infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie liczby miejsc w placówkach „Senior+”.

Celem Programu jest w szczególności zapewnienie wsparcia osobom nieaktywnym zawodowo w wieku 60+, przez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w tym:

- oferty prozdrowotnej, obejmującej także usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii,
- oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej,

w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym.

Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

- wsparcia finansowego jednostek samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zadań własnych określonych w art. 17 ust. 2 pkt 3, art. 19 pkt 11 oraz art. 21 pkt 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- poprawy jakości życia seniorów w środowisku lokalnym,
- zapewnienia seniorom wsparcia oraz pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia, w tym wsparcia specjalistycznego,
- integracji społecznej środowiska seniorów, w tym rozwoju działań samopomocowych,
- zwiększenia zaangażowania seniorów w życie społeczności lokalnych,
- promowania aktywnego starzenia się.

II. Zakres Programu

Program polega na wsparciu tworzenia placówek typu „Senior+”, w tym Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” przez jednostki samorządu terytorialnego, których strategię rozwoju pomocy społecznej uwzględniają rozwój infrastruktury dla osób starszych, lub w których brak jest innej infrastruktury pomocy społecznej tego typu.

W ramach programu jednostki samorządu terytorialnego mogą także ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek „Senior-WIGOR”, które zostały utworzone na podstawie zawartych umów dotacyjnych w latach 2015-2016.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą realizować zadanie w partnerstwie z podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, lub po uzyskaniu dotacji w ramach Programu, mogą zlecić realizację zadania tym podmiotom.

W ramach edycji 2017 Programu, jednostki samorządu terytorialnego, w trybie otwartego konkursu ofert, mogły ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na:

- 1) jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie lub wyposażenie placówki w wysokości do 80% całkowitego kosztu realizacji zadania, które nie mogło być wyższe niż 300 tys. zł w przypadku Dziennego Domu „Senior+” oraz 150 tys. zł w przypadku Klubu „Senior+”. Wysokość środków finansowych z budżetu państwa, przeznaczonych w ramach powyżej wskazanej kwoty na przebudowę lub remont pomieszczeń lub budynku, nie mogła być wyższa niż 250 tys. zł w przypadku Dziennego Domu „Senior+” oraz 125 tys. zł w przypadku Klubu „Senior+”. Natomiast jednorazowa kwota dotacji przeznaczona na wyposażenie Dziennego Domu „Senior+” nie mogła być wyższa niż 80 tys. zł, a w przypadku Klubu „Senior+” – 25 tys. zł. Wydatki inwestycyjne, poniesione w ramach tego modułu, mogły dotyczyć tylko przebudowy pomieszczeń lub budynku (**moduł I**);
- 2) zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek. Dofinansowaniu podlegały działania związane z bieżącym utrzymaniem placówki. Roczna kwota dofinansowania na działalność bieżącą placówek uruchomionych w ramach Programu wynosiła miesięcznie na utrzymanie jednego miejsca nie więcej niż 300 zł w Dziennym Domu „Senior+” oraz nie więcej niż 200 zł w Klubie „Senior+”, przy czym dotacja nie mogła stanowić więcej niż 40% całkowitego kosztu realizacji zadania (**moduł II**). W ramach modułu II nie można było występować o zapewnienie funkcjonowania placówek, które miały zostać dopiero stworzone lub wyposażone w ramach modułu I.

Kryteria odpłatności, za pobyt seniora w placówce, ustalała jednostka samorządu terytorialnego. Dodatkowo jednostka samorządu określała zasady uczestnictwa seniorów

w zajęciach oferowanych przez placówkę „Senior+”. Do wzięcia udziału, m.in. w zajęciach ruchowych (kinezyterapii), sportowo-rekreacyjnych i aktywizujących, wymagane było stosowne zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do uczestnictwa w ww. zajęciach.

Ze środków Programu pokrywane były tylko koszty związane bezpośrednio z realizacją zadania. Dotacją na realizację zadań nie były objęte w szczególności:

- 1) wydatki związane z budową nowych obiektów przeznaczonych na placówki oraz zakupem nieruchomości;
- 2) podatek od towarów i usług (VAT), jeśli może zostać odliczony w oparciu o ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (zgodnie z oświadczeniem o kwalifikowalności VAT);
- 3) leasing;
- 4) rezerwy na pokrycie przyszłych strat lub zobowiązań;
- 5) odsetki z tytułu niezapłaconych w terminie zobowiązań;
- 6) koszty kar i grzywien;
- 7) koszty procesów sądowych;
- 8) nagrody, premie i inne formy bonifikaty rzeczowej lub finansowej dla osób zajmujących się realizacją zadania;
- 9) koszty obsługi konta bankowego (nie dotyczy kosztów przelewów);
- 10) zakup napojów alkoholowych;
- 11) podatki i opłaty z wyłączeniem podatku dochodowego od osób fizycznych, składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, opłat za zaświadczenie o niekaralności oraz opłaty za zajęcie pasa drogowego;
- 12) koszty wyjazdów służbowych osób zaangażowanych w realizację projektu na podstawie umowy cywilnoprawnej, chyba że umowa ta określa zasady i sposób podróży służbowych;
- 13) amortyzacja.

W otwartym konkursie ofert w ramach Programu w edycji 2017 dofinansowane były jedynie projekty „jednoroczne”, tj. projekty realizowane wyłącznie w 2017 r.

W przypadku otrzymania dotacji w ramach modułu I konkursu, okres realizacji zadania mieścił się w terminie od 1 marca 2017 r. do 31 grudnia 2017 r., przy czym wydatki poniesione na realizację zadania uznawano za kwalifikowalne w ramach udzielonej dotacji od dnia

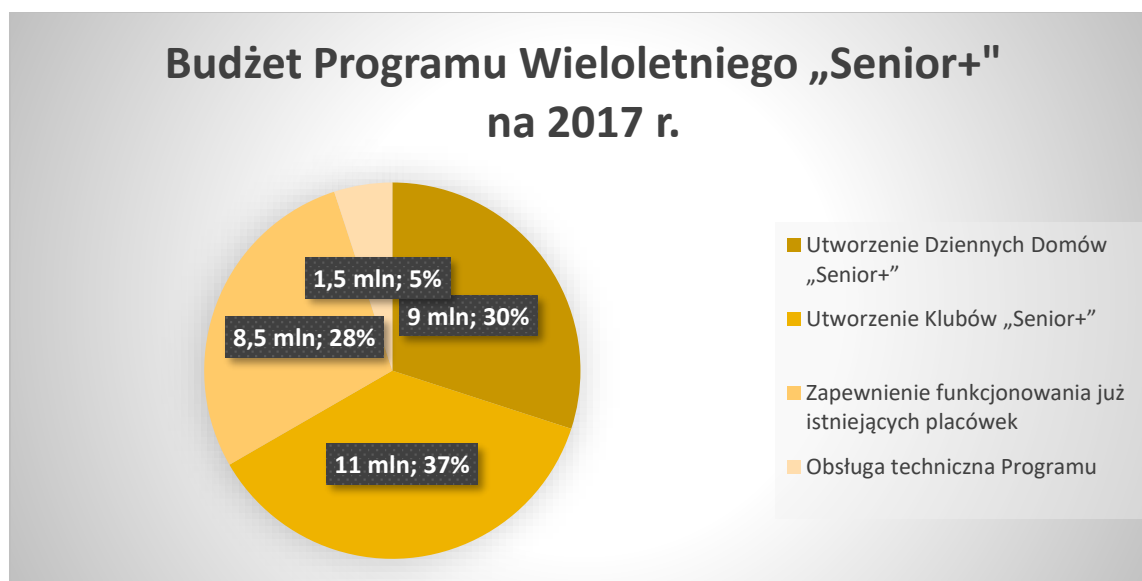
rozstrzygnięcia konkursu (data poniesienia wydatku), tj. od dnia opublikowania na stronie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej listy ofert, które zostały zakwalifikowane do dofinansowania przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

W przypadku otrzymania dotacji w ramach modułu II konkursu, okres realizacji zadania mieścił się w terminie od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r., a wydatki poniesione w ramach otrzymanej dotacji uznawano za kwalifikowalne od dnia 1 stycznia 2017 r. (data poniesienia wydatku).

III. Finansowanie Programu

Wysokość środków publicznych przeznaczonych na realizację Programu w 2017 r. wynosiła 30 mln zł. Budżet Programu składał się z dwóch części – dotacji i środków technicznych. Ponieważ dotacja nie mogła stanowić mniej niż 95% budżetu rocznego, a środki techniczne nie więcej niż 5% budżetu rocznego, wysokość środków zaplanowano w następujący sposób:

- 1) utworzenie Dziennych Domów „Senior+” – 9 mln zł;
- 2) utworzenie Klubów „Senior+” – 11 mln zł;
- 3) zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek – 8,5 mln zł;
- 4) obsługę techniczną Programu – 1,5 mln zł.

Wykres 1: Budżet Programu Wieloletniego „Senior+” na 2017 r.

Począwszy od 2016 r., środki finansowe na realizację Programu planowane są w części 83 – Rezerwy celowe, poz. 55, przeznaczonej na realizację Programu.

W 2017 r. Program zakładał udział kosztów obsługi do 5% budżetu (środki techniczne). Środki techniczne były przeznaczone na obsługę Programu, wymianę dobrych praktyk oraz monitoring i ewaluację działania Programu w latach 2015-2020, z podziałem na środki do dyspozycji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, z których część – do 4,0% budżetu rocznego Programu, mogła zostać przekazana do urzędów wojewódzkich.

Program zakładał dwa źródła finansowania na utworzenie i wyposażenie placówki: dotację z Programu oraz środki własne jednostki samorządu uczestniczącej w Programie; natomiast na funkcjonowanie placówki mogły być przeznaczane dodatkowo środki pochodzące z odpłatności ponoszonej przez uczestników.

Za funkcjonowanie placówek oraz utrzymanie liczby miejsc, a także za dowożenie seniorów, w szczególności mających trudności w poruszaniu się, odpowiadała jednostka samorządu terytorialnego. Koszty funkcjonowania placówek były pokrywane ze środków Programu – (miesięcznie na utrzymanie jednego miejsca: nie więcej niż 300 zł w Dziennym Domu „Senior+” oraz 200 zł w Klubie „Senior+”).

Jako środki własne jednostki samorządu mogły uwzględniać środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego, stosownie do postanowień Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój oraz Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014-2020.

IV. Działania realizowane w ramach Edycji 2017 Programu

W dniu 20 lutego 2017 r. ogłoszono otwarty konkurs ofert w Programie Wieloletnim „Senior+” na lata 2015-2020, edycja 2017. W ramach Programu jednostki samorządu terytorialnego mogły ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na:

- 1) jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie lub wyposażenie placówki oraz
- 2) zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek.

W ramach edycji 2017 Programu złożono 329 ofert, tj. 205 w module I i 124 w module II.

Zgodnie z treścią Programu, oferty podlegały ocenie formalnej i merytorycznej przez wojewodów, na podstawie niżej przedstawionych kryteriów.

Kryteria formalne oceny ofert:

- 1) złożenie oferty przez uprawniony podmiot w terminie określonym w ogłoszeniu o konkursie;

- 2) złożenie oferty na odpowiednim formularzu określonym w ogłoszeniu o konkursie;
- 3) podpisanie oferty przez osoby uprawnione do reprezentowania oferenta w sprawach majątkowych;
- 4) kompletność oferty, a w szczególności prawidłowe wypełnienie zawartych w formularzu pól i załączenie wszystkich wymaganych załączników;
- 5) zapewnienie wymaganego finansowego wkładu własnego (minimum 20% wartości dla zadań realizowanych w ramach modułu I lub minimum 60% wartości dla zadań realizowanych w ramach modułu II);
- 6) spełnienie innych wymogów formalnych określonych w programie lub ogłoszeniu konkursowym;

Kryteria merytoryczne do modułu I konkursu:

- 1) racjonalność kalkulacji kosztów zadania (od 0 do 3 pkt);
- 2) szczegółowość oferty i opis poszczególnych działań w zakresie realizacji zadania (od 0 do 3 pkt);
- 3) standard placówki ponad określone minimum (od 0 do 2 pkt);
- 4) zasoby rzeczowe i kadrowe (od 0 do 2 pkt).

Listy ofert zakwalifikowanych do dalszego postępowania wojewodowie przekazali do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Wykaz ofert odrzuconych ze względów formalnych, urzędy wojewódzkie zamieściły na stronach internetowych, z informacją o przyczynie odrzucenia oferty. Oferty, które pozytywnie przeszły ocenę formalną, zostały rozpatrzone pod względem merytorycznym.

Do dnia 7 kwietnia 2017 r. wszyscy wojewodowie przekazali do Departamentu Polityki Senioralnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej:

- 1) w przypadku modułu I (jedenrazowe dofinansowanie na utworzenie lub doposażenie placówki) – zestawienie ofert zakwalifikowanych do Programu;
- 2) w przypadku modułu II (dofinansowanie za zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek) – listy ofert zakwalifikowanych do Programu.

Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego dokonał wyboru ofert na podstawie ocen ofert przeprowadzonych przez wojewodów, wskazując wysokość przyznanej dotacji. W module I – 131 ofert otrzymało dofinansowanie na łączną kwotę 19 918 315,83 zł, natomiast w module II 124 oferty otrzymały dofinansowanie na łączną kwotę 8 434 013,62 zł.

Ocena ofert w ramach modułu I

Na 205 ofert złożonych w module I konkursu, ze względów formalnych i merytorycznych odrzucono 23 oferty. Jeden podmiot zrezygnował z dotacji (Gmina Tarczyn, woj. mazowieckie). Wykaz wszystkich ofert, złożonych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 moduł I, zawiera tabela 1.

Województwo	Liczba ofert złożonych	Liczba projektów dofinansowanych	Liczba projektów niedofinansowanych	Liczba ofert odrzuconych	Liczba podmiotów, które zrezygnowały z dotacji
Dolnośląskie	15	9	6	0	0
Kujawsko-pomorskie	11	9	2	0	0
Lubelskie	5	4	1	0	0
Lubuskie	10	5	2	3	0
Łódzkie	6	4	1	1	0
Małopolskie	18	11	7	0	0
Mazowieckie	29	13	4	11	1
Opolskie	4	3	1	0	0
Podkarpackie	16	10	6	0	0
Podlaskie	10	10	0	0	0
Pomorskie	12	8	4	0	0
Śląskie	17	8	9	0	0
Świętokrzyskie	17	9	1	7	0
Warmińsko-mazurskie	11	8	2	1	0
Wielkopolskie	14	13	1	0	0
Zachodniopomorskie	10	7	3	0	0
Razem	205	131	50	23	1

Tabela 1. Wykaz ofert złożonych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 - moduł I, podział na województwa

W 2017 r., w ramach modułu I środki zostały podzielone na województwa, po dokonaniu wyliczeń planowanej wysokości środków na województwo, a także przy uwzględnieniu zmiennych, takich jak: liczba gmin w województwie, liczba placówek utworzonych w ramach Programu „Senior+” w województwie, liczba gmin w Polsce oraz wysokość wartości Active Ageing Index¹ dla województwa.

¹ Wskaźnik aktywnego starzenia w ujęciu regionalnym – 2015, Warszawa 2016, Tabela 10, s. 24.

W trakcie wyboru ofert do dofinansowania, celem racjonalnego rozłożenia środków w regionach, analizie zostały poddane następujące zmienne (indywidualnie dla każdego województwa):

- 1) liczba punktów przyznanych w ramach oceny merytorycznej;
- 2) funkcjonowanie placówki utworzonej w ramach Programu „Senior+” w ubiegłych latach w tej samej gminie/mieście/powiecie;
- 3) planowane utworzenie placówki „Senior+” w gminie/powiecie;
- 4) liczba funkcjonujących placówek dziennego pobytu dla osób starszych w tej samej jednostce samorządu terytorialnego (gminie/mieście/powiecie);
- 5) realizacja projektów aktywizujących osoby starsze w ramach Programu Rządowego na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, edycja 2017 w tej samej gminie/mieście/powiecie;
- 6) sytuacja demograficzna jednostki samorządu terytorialnego (odsetek osób starszych w wieku 60+ w populacji).

Na podstawie wyboru dokonanego przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, do dofinansowania rekomendowanych zostało 131 ofert. Podział dotacji, w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 – moduł I, obrazuje tabela 2.

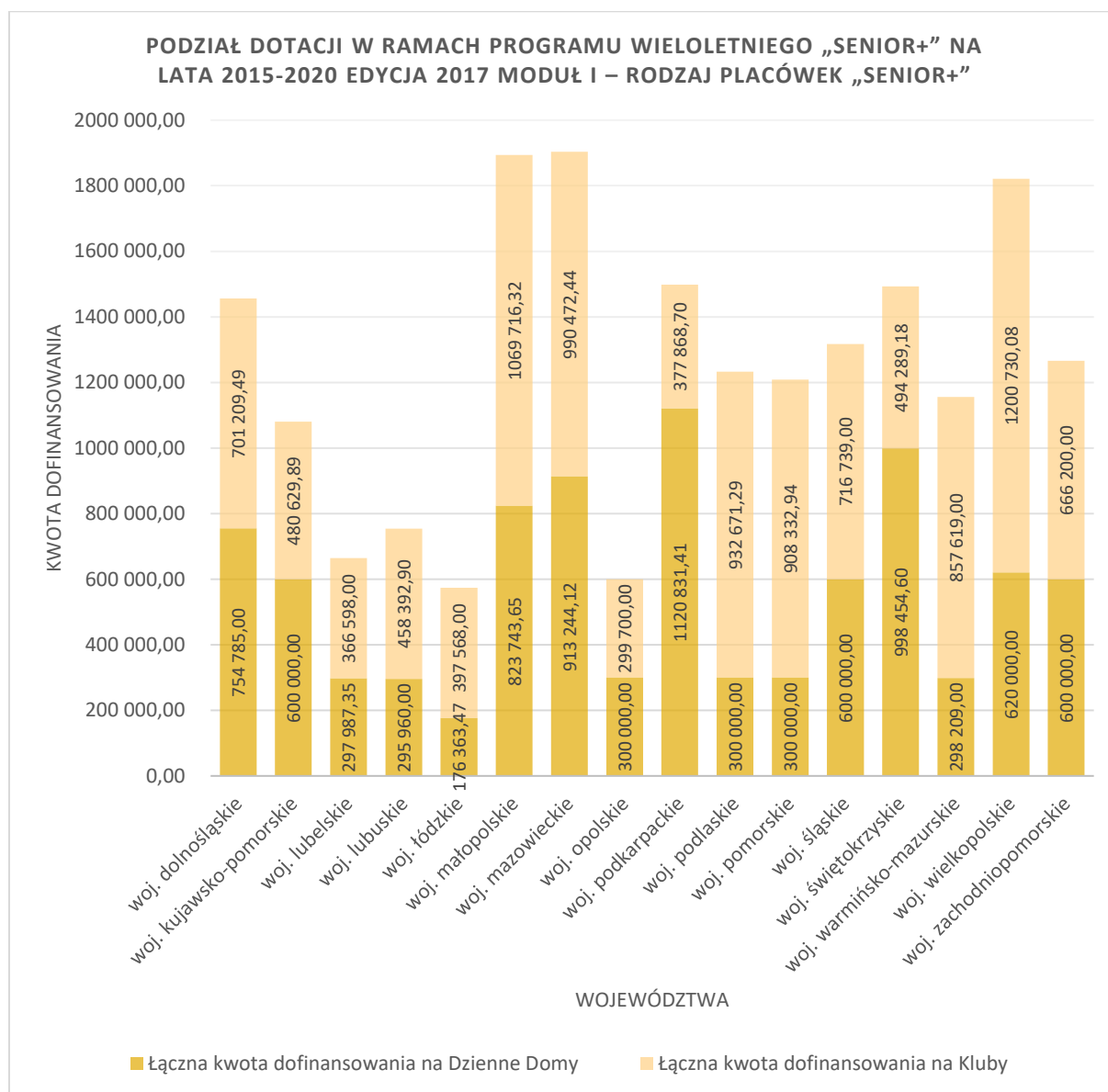
Województwo	łączna kwota dotacji	Liczba Domów	łączna kwota dofinansowania na Domy	Liczba Klubów	łączna kwota dofinansowania na Kluby
dolnośląskie	1 455 994,49	3	754 785,00	6	701 209,49
kujawsko-pomorskie	1 080 629,89	2	600 000,00	7	480 629,89
lubelskie	664 585,35	1	297 987,35	3	366 598,00
lubuskie	754 352,90	1	295 960,00	4	458 392,90
łódzkie	573 931,47	1	176 363,47	3	397 568,00
małopolskie	1 893 459,97	3	823 743,65	8	1 069 716,32
mazowieckie	1 903 716,56	4	913 244,12	9	990 472,44
opolskie	599 700,00	1	300 000,00	2	299 700,00
podkarpackie	1 498 700,11	5	1 120 831,41	5	377 868,70
podlaskie	1 232 671,29	1	300 000,00	9	932 671,29
pomorskie	1 208 332,94	1	300 000,00	7	908 332,94
śląskie	1 316 739,00	2	600 000,00	6	716 739,00
świętokrzyskie	1 492 743,78	4	998 454,60	5	494 289,18
warmińsko-mazurskie	1 155 828,00	1	298 209,00	7	857 619,00
wielkopolskie	1 820 730,08	3	620 000,00	10	1 200 730,08
zachodniopomorskie	1 266 200,00	2	600 000,00	5	666 200,00
Razem	19 918 315,83	35	8 999 578,60	96	10 918 737,23

Tabela 2. Podział dotacji w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” edycja 2017 - moduł I

Reasumując, w ramach modułu I do dofinansowania zostało przeznaczonych 131 placówek „Senior+”, na łączną kwotę 19 918 315,83 zł, w tym:

- 1) 35 Dziennych Domów „Senior +” – na kwotę 8 999 578,60 zł;
- 2) 96 Klubów „Senior +” – na kwotę 10 918 737,23 zł,

które oferowały łącznie 3335 miejsc pobytu. Podział dotacji w module I obrazuje wykres 2.

Wykres 2: Podział dotacji w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 Moduł I - rodzaj placówek „Senior+”

Ocena ofert w ramach modułu II

W ramach modułu II, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dokonał wyboru ofert – na podstawie ocen ofert oraz list przekazanych przez wojewodów, a także uwzględniając racjonalne rozłożenie środków na województwa – wskazując wysokość przyznanej dotacji.

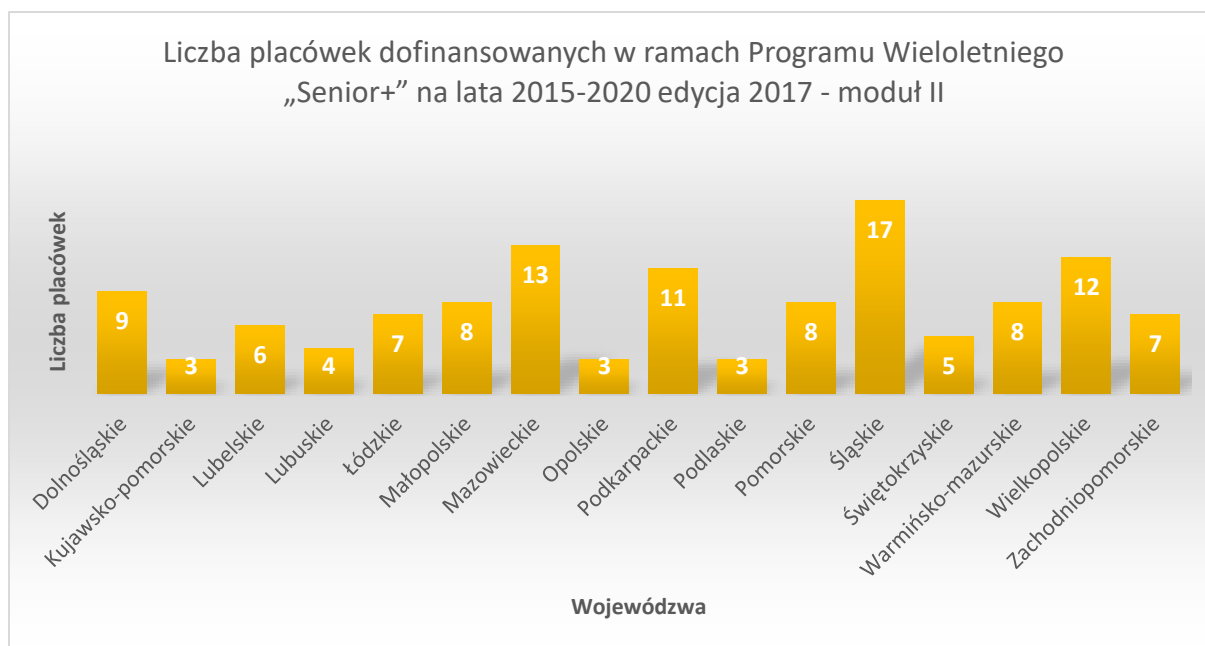
W związku z faktem, iż kwota zapotrzebowania na dotację, w ofertach zakwalifikowanych przez wojewodów, przekroczyła kwotę środków dostępnych w Programie, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego dokonał proporcjonalnego zmniejszenia kwoty dotacji dla wszystkich samorządów, udzielając dofinansowania w wysokości 82% wnioskowanej kwoty dotacji w ramach wszystkich ofert złożonych w module II, które zostały ocenione pozytywnie przez wojewodów.

W ramach edycji 2017 Programu, w module II rekomendowanych do dofinansowania zostało funkcjonowanie 124 już istniejących placówek, utworzonych w ramach Programu, na łączną kwotę 8 434 013,62 zł. Podział dotacji, w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 – moduł II, obrazuje tabela 3.

Województwo	Liczba Domów	Łączna kwota dofinansowania
Dolnośląskie	9	867 175,91
Kujawsko-pomorskie	3	199 260,00
Lubelskie	6	282 250,23
Lubuskie	4	355 678,64
Łódzkie	7	495 439,35
Małopolskie	8	477 057,96
Mazowieckie	13	769 664,73
Opolskie	3	126 362,00
Podkarpackie	11	557 764,33
Podlaskie	3	299 271,07
Pomorskie	8	364 435,06
Śląskie	17	1 416 005,84
Świętokrzyskie	5	309 913,80
Warmińsko-mazurskie	8	602 679,50
Wielkopolskie	12	847 139,38
Zachodniopomorskie	7	463 915,82
Razem	124	8 434 013,62

Tabela 3. Podział dotacji w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2017 - moduł II

Liczbę placówek, które otrzymały dofinansowanie w ramach modułu II konkursu, obrazuje wykres 3.

Wykres 3: Liczba placówek dofinansowanych w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 - moduł II

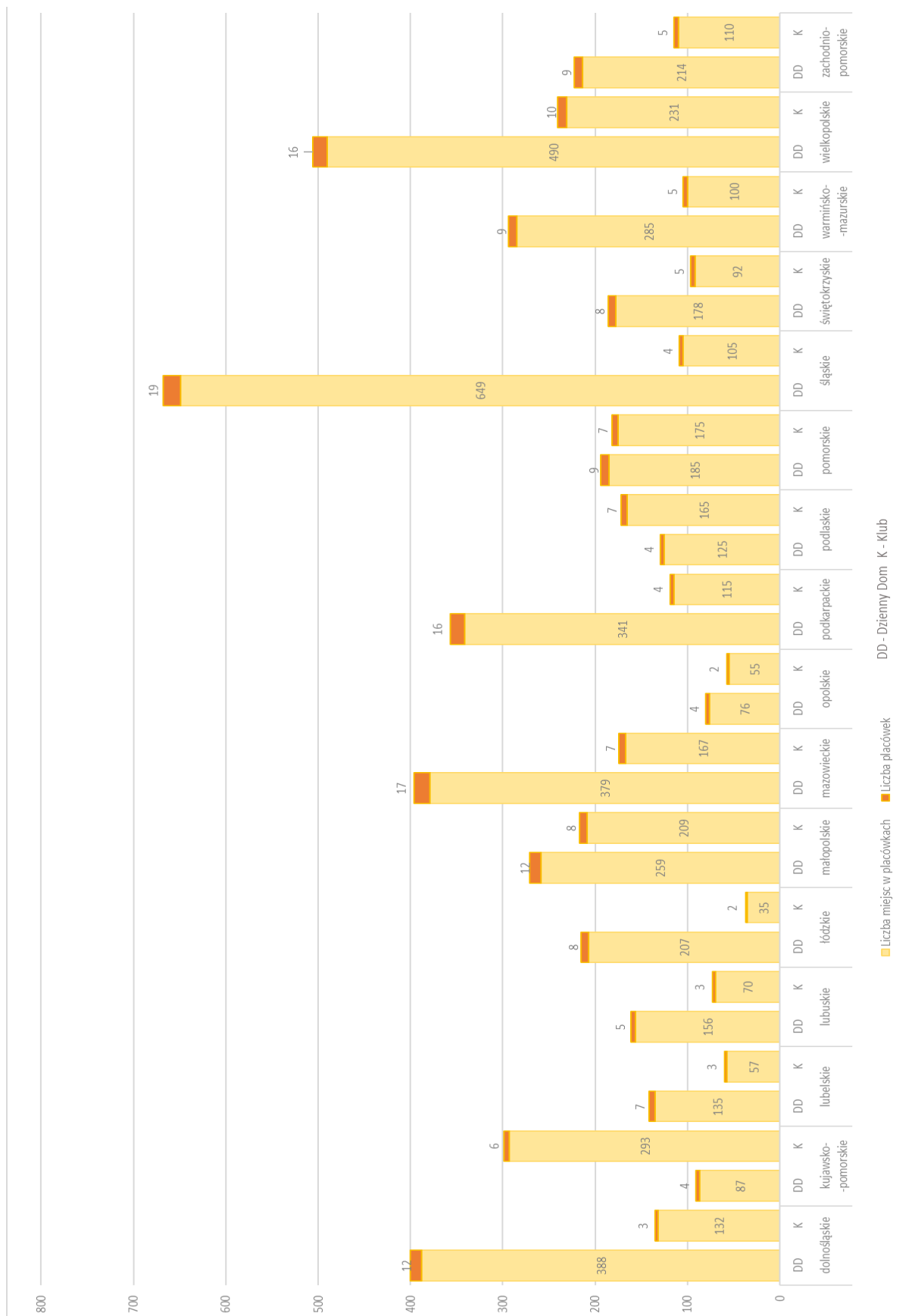
Wyniki konkursu zostały podane do publicznej wiadomości na stronach internetowych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: www.senior.gov.pl i www.mpips.gov.pl, a także przekazane do urzędów wojewódzkich.

Wskaźniki Programu

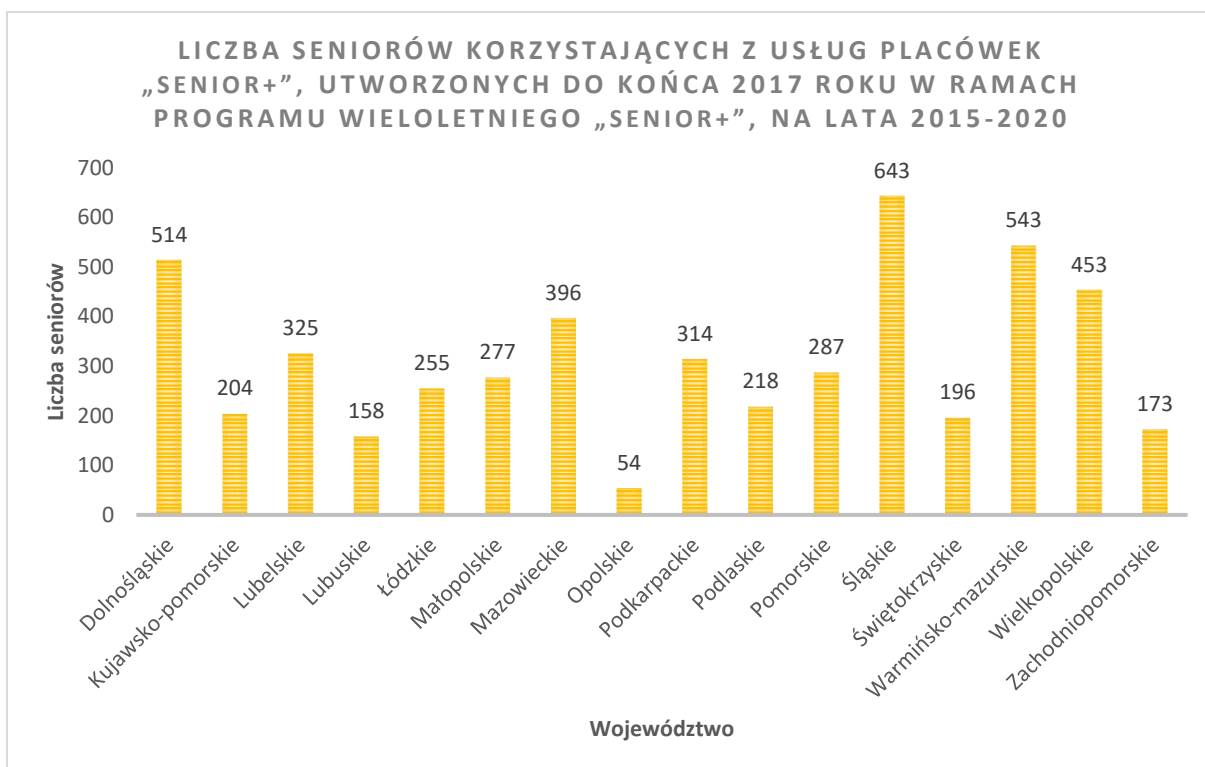
Zgodnie z postanowieniami Programu, w 2017 r. miało zostać utworzonych w sumie 80 placówek „Senior+”, w tym 30 Dziennych Domów „Senior+” oraz 50 Klubów „Senior+”. Liczba seniorów korzystających z placówek „Senior+”, na koniec 2017 r., miała wynosić 4630 osób.

W 2017 r. wskaźniki Programu zostały osiągnięte – utworzono 113 placówek „Senior+”, w tym 32 Dzielne Domy „Senior+” oraz 81 Klubów „Senior+”. W sumie, z placówkami utworzonymi w latach poprzednich, do końca 2017 r. funkcjonowało w Polsce 240 placówek „Senior+”, które łącznie oferowały seniorom 6265 miejsc (wykres 4).

Według sprawozdań z realizacji Programu, złożonych przez wojewodów, z oferty placówek korzystało 5010 osób starszych. Liczbę seniorów, którzy korzystali z oferty placówek „Senior+” w 2017 r., obrazuje wykres 5.

Wykres 4: Liczba miejsc utworzonych do końca 2017 r. w Dziennych Domach oraz Klubach „Senior+” w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020

Wykres 5: Liczba seniorów korzystających z usług placówek „Senior+” utworzonych do końca 2017 r. w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020

Monitoring Programu

Zgodnie z postanowieniami Programu, roczne sprawozdanie z realizacji Programu na terenie jednostki samorządu przekazuje wojewodzie odpowiednio wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta, marszałek województwa, w terminie 30 dni od dnia zakończenia realizacji zadania publicznego. Sprawozdanie uwzględnia w szczególności następujące dane:

- 1) rzeczywistą liczbę seniorów objętych wsparciem w ramach Programu;
- 2) koszt realizacji zadania w ramach Programu ogółem, w tym ze środków własnych i z dotacji budżetu państwa;
- 3) liczbę utworzonych w danym roku w ramach Programu placówek Dziennych Domów „Senior +” oraz Klubów „Senior +”;
- 4) liczbę placówek, którym udzielono dotacji na działalność bieżącą;
- 5) podmiot prowadzący (samodzielnie jednostka samorządu lub inny podmiot);
- 6) liczbę seniorów objętych poszczególnymi rodzajami usług (oraz opis usług).

Na podstawie sprawozdań, zebranych od jednostek samorządu terytorialnego, wojewodowie sporządzają sprawozdania roczne z realizacji Programu na terenie województw, które następnie są przekazywane do ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego.

Wojewodowie przekazali Ministrowi Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej sprawozdania za 2017 r.

Wizyty monitoringowe dofinansowanych zadań publicznych

Od sierpnia do listopada 2017 r., pracownicy Departamentu Polityki Senioralnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeprowadzili wizyty monitoringowe w 13 placówkach, realizujących zadania dofinansowane w ramach edycji 2015 i 2016 Programu.

Celem wizyt monitoringowych była weryfikacja prawidłowości realizacji zadania pod względem:

- 1) zgodności działań z umową w zakresie utrzymania trwałości realizacji zadania;
- 2) zasobów kadrowych i rzeczowych:
 - a) zatrudnienia osób do realizacji zadania,
 - b) roli partnerów w realizacji zadania,
 - c) zachowania standardów lokalowych;
- 3) sposobu rekrutowania uczestników projektu;
- 4) opinii o realizowanym projekcie: organizatora i uczestników.

Podczas przeprowadzonych wizyt monitoringowych ustalono, że we wszystkich 13 placówkach były realizowane cele Programu. Trzy z trzynastu placówek nie spełniały standardów zatrudnienia oraz lokalowych, a w dwóch nie podawano seniorom ciepłych posiłków. Pozostałe placówki spełniały wszystkie standardy określone w Programie.

W placówkach, które nie spełniały standardów określonych w Programie, zostanie przeprowadzona kontrola.

V. Poziom wykonania wydatków Programu w roku 2017

W 2017 r. Program był realizowany w ramach funkcji 13. Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny, zadania 13.1 Pomoc i integracja społeczna, podzadania 13.1.4 Wspieranie aktywnego starzenia się, działania 13.1.4.1. (o tej samej nazwie).

Na realizację Programu wydatkowano 25 636 016,70 zł, co stanowi 88,4% planu po zmianach. Dofinansowano bieżące funkcjonowanie 123 placówek – Dziennych Domów

„Senior+” oraz wsparto uruchomienie 113 nowych placówek w całej Polsce (32 Dzielne Domy „Senior+” oraz 81 Klubów „Senior+”). Zrealizowano także wydarzenie promujące wymianę dobrych praktyk dla powstałych Dzielnych Domów „Senior+”, połączone z Międzynarodowym Dniem Osób Starszych.

Niepełne wykorzystanie zaplanowanych na 2017 r. środków finansowych, spowodowane było rezygnacją 18 jednostek samorządu terytorialnego (w Module I) z realizacji zadań publicznych, dofinansowanych w ramach konkursu, niższymi kosztami funkcjonowania placówek niż pierwotnie kalkulowano, a także rezygnacją jednej placówki z dotacji w Module II. Jako przyczyny rezygnacji jednostki samorządu terytorialnego wskazywały najczęściej:

- 1) brak odpowiedniej ilości środków finansowych w budżetach gmin na zrealizowanie zadania, w stosunku do ofert złożonych w postępowaniu przetargowym;
- 2) trudności w uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na budowę, z uwagi na konieczność zaopiniowania przedsięwzięcia przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- 3) błędne (zbyt niskie) oszacowanie kosztów prac remontowo-adaptacyjnych.

Poziom wykorzystania dotacji przez poszczególne województwa obrazuje tabela 4.

Województwo	Liczba placówek w Module I	Liczba placówek w Module II	Środki otrzymane decyzją MF z rezerwy celowej	Wykorzystanie	Różnica
dolnośląskie	6	9	2323171	1881435,99	441735,01
kujawsko-pomorskie	7	3	1279891	892461,97	387429,03
lubelskie	4	6	946836	927672,48	19163,52
lubuskie	4	4	1110032	925701,67	184330,33
łódzkie	3	7	1069372	898575,92	170796,08
małopolskie	11	8	2370519	2363788,65	6730,35
mazowieckie	11	13	2673383	2426753,56	246629,44
opolskie	3	3	726062	686428,12	39633,88
podkarpackie	9	11	2056466	1866177,62	190288,38
podlaskie	8	3	1531944	1278078,78	253865,22
pomorskie	8	8	1572769	1548660,75	24108,25
śląskie	6	17	2732745	2458896,14	187537,86
świętokrzyskie	8	5	1802658	1506083,37	382885,63
warmińsko-mazurskie	5	7	1758508	1212828,1	545679,9
wielkopolskie	13	12	2667870	2625407,94	42462,06
zachodniopomorskie	7	7	1730116	1663978,44	66137,56
RAZEM	113	123	28352342	25162929,5	3189412,5

Tabela 4. Poziom wykorzystania dotacji w 2017 roku, udzielonej w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020

Pomimo niepełnego wykorzystania środków dotacji, osiągnięto wskaźniki Programu ustalone na 2017 r.

VI. Rodzaje usług realizowanych w ramach placówek „Senior+”

Dzięki dofinansowaniu w ramach Edycji 2017 Programu Wieloletniego „Senior+”, powstały i rozpoczęły swoje funkcjonowanie 32 Dzielne Domy „Senior+” oraz 81 Klubów „Senior+”. W ramach realizowanych działań placówki te oferowały następujące usługi:

1) Socjalne

Pensjonariusze mieli zapewniony co najmniej jeden ciepły posiłek dziennie. Często praktyką było wspólne przygotowywanie posiłków w ramach zajęć kulinarnych. Oprócz tego placówki zapewniały pomoc w codziennym funkcjonowaniu i radzeniu sobie z podstawowymi czynnościami, w tym pielęgnacyjno-higienicznymi. Pensjonariusze mieli możliwość skorzystania z urządzeń sanitarnych oraz pralni.

2) Edukacyjne

Placówki oferowały bardzo urozmaicone usługi edukacyjne, takie jak:

- a) popularyzacja zdrowego stylu życia (konsultacje dietetyczne, warsztaty kulinarne),
- b) warsztaty dotyczące nauki obsługi nowoczesnych technologii: telefonów, internetu, zajęcia komputerowe,
- c) nauka języków obcych,
- d) cykliczne spotkania dotyczące bezpieczeństwa: z Policją, pod hasłem „Bezpieczny senior”, a także ze Strażą Pożarną; treningi samoobrony,
- e) zajęcia z elementami rękodzieła ludowego, rysunku, malarstwa, grafiki, zdobnictwa, dekoratorstwa,
- f) zajęcia muzyczne (śpiew, taniec) i teatralne, warsztaty ogrodnicze,
- g) spotkania tematyczne dostosowane do zainteresowań i potrzeb seniorów,
- h) profilaktyka chorób otępiennych – treningi pamięci, ogólne ćwiczenie umysłu dla seniorów (gry planszowe, gra w karty, rozwiązywanie krzyżówek, zadania graficzne, matematyczne, szarady, łamigłówki),
- i) edukacja regionalna – przekazywanie wartości i treści regionalnych w celu zachowania ich dla przyszłych pokoleń, tradycje, zwyczaje, obrzędy,
- j) międzypokoleniowa wymiana wartości – spotkania z dziećmi i młodzieżą,

k) zajęcia z pielęgniarstwa, z nauki obsługi sprzętu medycznego niezbędnego dla seniorów,

l) wyjazdy edukacyjne i krajoznawcze.

Np. Dzienny Dom w Żalinowie (gm. Inowrocław) zorganizował warsztaty językowe pn. „Gwara Kaszubska”.

3) **Kulturalno-oświatowe**

Seniorzy mieli możliwość skorzystania z oferty kulturalno-oświatowej, takiej jak.:

- a) wyjścia do teatru, kina, muzeum, na koncerty, do filharmonii, opery, Centrum Nauk Kopernik w Warszawie,
- b) wyjścia do miejsc kultu religijnego,
- c) tworzenie gazetki,
- d) organizowanie spotkań okolicznościowych, obchody świąt i uroczystości, m.in.: Dzień Babci i Dziadka, Walentynki, zabawy karnawałowe, Dzień Kobiet, Wigilia, śniadanie wielkanocne, dożynki gminne, itd.,
- e) wspólne oglądanie filmów, czytanie prasy i książek, gry planszowe, słuchanie audiobooków,
- f) wspólne śpiewanie, uczestnictwo w zespole tanecznym,
- g) zajęcia teatralne – przygotowywanie spektakli, jasełek, występów kabaretowych oraz innych programów artystycznych,
- h) prezentacja twórczości amatorskiej, zabawy taneczne,
- i) udział w spartakiadach,
- j) zajęcia z regionalizmu, polegające na poznawaniu kultury regionu, np. „Kociewie nasza mała ojczyzna” (DD Pelpin).

Np. wystawienie dla dzieci bajek „Jaś i Małgosia” i „Szewczyk Dratewka” (DD Wola Karczewska), wystąpienie z wierszem i piosenką z okazji Dnia Pracownika Socjalnego (DD Wołomin), wystawa prac oraz rękodzieła na Regionalnym Przeglądzie Zespołów Tańca Ludowego „GACOK” (DD Białoboki), spotkania z autorką książki „Wilno – rodzima historia smaków” połączone z degustacją litewskich potraw, udział w dźwiękowym SPA (DD Kwidzyn), udział w malowaniu „Kamiennych Korali” na Euro Eco 2017 oraz spotkanie ze złotowskimi Amazonkami, pracownikami MOPS, rodzinami w ramach cyklu Kremówki na Barce w Zacisznej Przystani, poświęcone rocznicom dedykowanym Janowi Pawłowi II (DD Złotów).

Zdjęcie 1: Uczestnicy „II Spotkania Seniorów” z Miedznej Drewnianej, Olsztyna Jurajskiego, Lysek, Woli Karczewskiej oraz Pułtuska

4) Aktywności ruchowej lub kinezyterapii

W ramach świadczonych usług w zakresie aktywności ruchowej zorganizowano zajęcia, które miały na celu poprawę kondycji fizycznej seniorów. Przyczyniły się one do podniesienia świadomości na temat możliwości aktywnego spędzania czasu. Seniorzy otrzymali wskazówki, jak dbać o własne ciało i poprawiać zdolności fizyczne organizmu, jak postępować podczas upałów, a także jak wzmocnić odporność. Prowadzone były zajęcia powodujące utrzymanie zdolności samodzielnego funkcjonowania w zakresie podstawowych czynności życia codziennego.

Np. aerobik w basenie; ćwiczenia w grupach w środowisku wodnym, jak i na sali gimnastycznej; gry i zabawy z wykorzystaniem elementów pływania; zajęcia na świeżym powietrzu, gry poprawiające koncentrację i koordynację wzrokowo-ruchową (DD Olsztyn).

5) Sportowo-rekreacyjne

Seniorom zaproponowano gry: w piłkę, bule, dart, kręgle, krykiet, bocce, rzutki, gry planszowe, karciane, rozwiązywanie quizów, układanie puzzli, badminton, tenis

stołowy, a także zajęcia takie jak: Tao Yin, karate, Tai-Chi, joga, zumba, samoobrona, fitball, stretching, pilates, fizjoterapia, ćwiczenia na sprzętach stacjonarnych na świeżym powietrzu, wyjścia na basen, treningi skocznościowe, zręcznościowe i zwinnościowe, zajęcia z majsterkowania, spacer i rajdy rowerowe. Niektóre placówki oferowały również zabiegi z zakresu odnowy biologicznej: masaż klasyczny, masaż kosmetyczny twarzy, masaż wirowy, masaż limfatyczny, zabiegi pielęgnacyjne na ciało z glinki. Nadal największą popularnością wśród seniorów cieszą się senioriady, pikniki i ogniska, a także wyjazdy integracyjne.

Np. kółko wędkarskie i połów ryb (DD Łomża), turnieje sportowe tj. Międzynarodowa Senioriada Sportowa (DD Bartoszyce), Działdowska Spartakiada Seniorów (DD Działdowo), 2 turnieje w Boule's dla seniorów (DD Starachowice), Ogólnopolska Senioriada w Zamościu (DD Przykop), Spartakiada Osób Niepełnosprawnych w Inowrocławiu, Międzypokoleniowy Turniej Rekreacyjny w Janikowie (DD Żalinowo), a także udział w biciu rekordu Guinnessa w resuscytacji (DD Janikowo).

6) Aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy)

W ramach usług aktywizujących społecznie, placówki podejmowały działania mające na celu integrację międzypokoleniową. Organizowano spotkania z dziećmi z przedszkoli, młodzieżą szkolną, osobami niepełnosprawnymi oraz seniorami z innych placówek, lub organizacji pozarządowych. Nawiązywano współpracę z lokalnymi stowarzyszeniami, placówkami i instytucjami, podjęto działania mające na celu szeroko rozumianą integrację seniorów poprzez wspólne spotkania i przedsięwzięcia, w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Np. DD w Olsztynie zorganizował wspólne czytanie bajek oraz wykonywanie prac plastycznych z przedszkolakami, pieczenie ciasteczek z wnukami, międzypokoleniową wymianę doświadczeń z wolontariuszami, tworzenie Słoików Dobrych Myśli dla Pacjentów Onkologicznych ze Szpitala Dziecięcego, akcję z okazji Dnia Pluszowego Misia (szycie i przekazanie misiów fundacji działającej na rzecz pacjentów onkologicznych), Sprzątanie Świata z okazji Dnia Ziemi; przygotowanie Pokazu Mody z zagadkami dla podopiecznych ŚDS. DD w Zaulku zorganizował spotkania integracyjne z podopiecznymi Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Pułtuskach oraz z grupą wsparcia „Spojrzyć inaczej”. DD w Korczynie brał udział w akcjach społecznych „Żonkilowe pola nadziei” - wykonywanie kwiatów na rzecz hospicjum w Krośnie, „Światelko pamięci dla Łyczakowa”, „Szlachetna Paczka”, „Kartka do Bohatera - pocztówki dla powstańców”, „Narodowe czytanie Wesela”.

Zdjęcie 2: Kabaret Humoreska współpracujący z Dziennym Domem „Senior+” w Luboniu

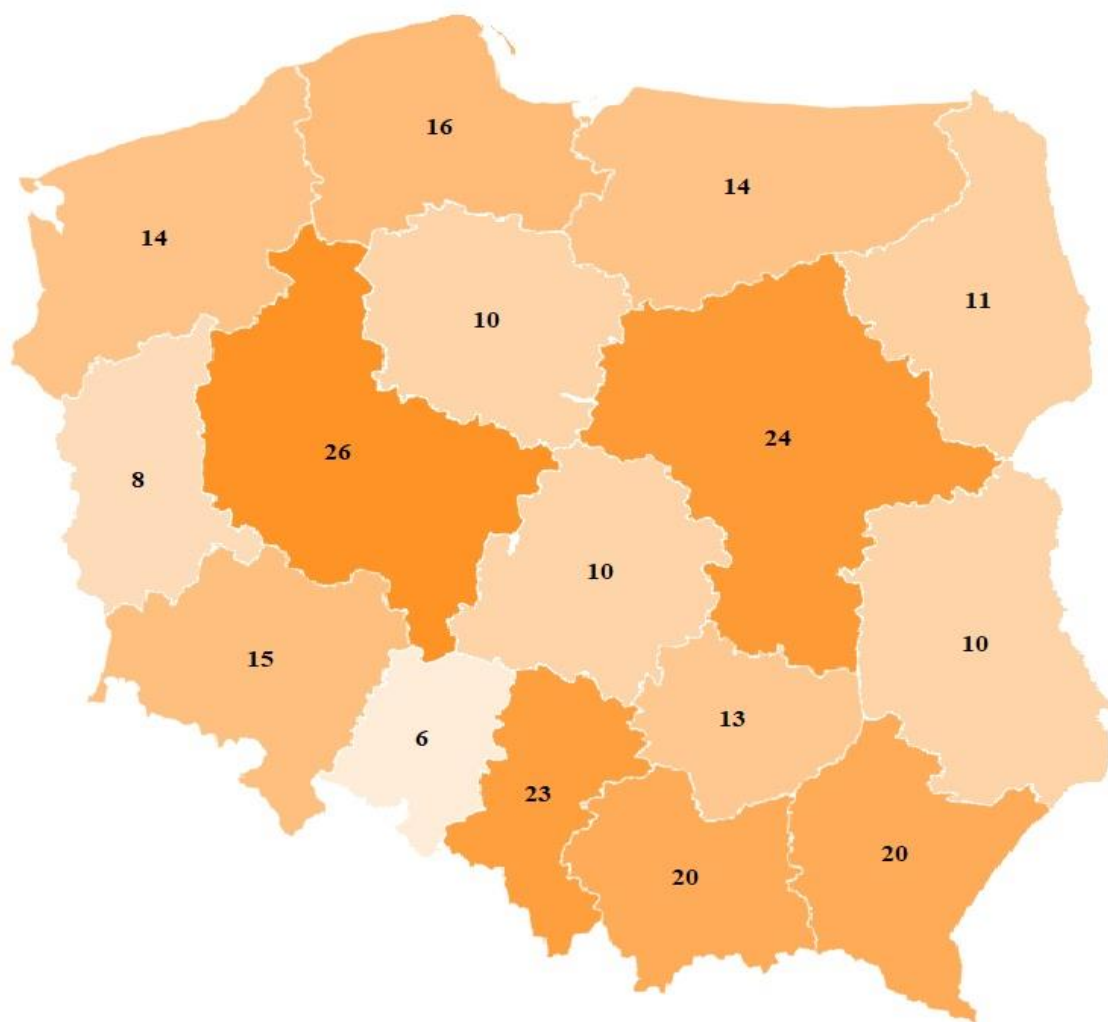
7) Terapia zajęciowa

W 2017 r. placówki oferowały całą gamę zajęć terapeutycznych, takich jak: arteterapia – malowanie, rysowanie, wyklejanie, decupage (na słoikach, butelkach), malowanie na szkle, ikony na podobrazdach, korale, broszki, ozdoby wielkanocne i bożonarodzeniowe, itp.; muzykoterapia – zajęcia z rytmiki, zabawy przy muzyce, wspólne śpiewanie piosenek, karaoke, relaksacja; choreoterapia – taniec, ćwiczenia muzyczno-ruchowe, improwizacje ruchowe do wybranej muzyki; esteterapia – kontakt z pięknym otoczeniem i przyrodą, szeroko pojętą kulturą, spacer po lesie; biblioterapia – lektura książek i czasopism, dyskusje po przeczytanych tekstach; filmoterapia – wspólne oglądanie filmów i dyskusja o nich; aromatoterapia, chromoterapia (leczenie kolorem); kinezyterapia – zajęcia ruchowe; terapia śmiechem; ergoterapia – drobne prace stolarskie, wikliniarstwo, krawiectwo, dziewiarstwo, hafciarstwo, zajęcia florystyczne; teatroterapia; poezjoterapia; hortiterapia – ogrodnictwo.

Np. warsztaty: ogrodnicze, kulinarne, plastyczne i rękodzieła m.in. mydlarskie, wykonywania świec glicerynowych, odlewów gipsowych, papieroplastyka (DD Zgierz), warsztaty w zakresie tworzenia drzewek bonsai (DD Polska Cerkiew), metaloplastyka, warsztaty origami (DD Brzeziny).

Podsumowanie i rekomendacje

Program Wieloletni „Senior+” na lata 2015-2020, jest jednym z dwóch rządowych programów bezpośrednio realizujących politykę społeczną wobec osób starszych. Wraz z Rządowym Programem na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych są odpowiedziami na zjawisko starzenia się społeczeństwa. Oznacza to, iż ich waga dla rozwiązywania istotnych wyzwań rozwojowych jest znacząca. Program jest wyraźnie ukierunkowany na działania infrastrukturalne. Na podstawie przeprowadzonej analizy, podsumowującej realizację edycji 2017 Programu, należy zauważyć, że od początku jego funkcjonowania, ze wsparcia w ramach programu skorzystało 240 jednostek samorządu terytorialnego.

Mapa 1: Placówki utworzone do końca 2017 r., w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020.

Dzięki wsparciu finansowemu gmin i powiatów, w tworzeniu oraz utrzymaniu placówek „Senior+”, zwiększa się dostępność osób starszych do usług społecznych oraz poprawia się jakość ich życia. Seniorzy, w ciągu każdego dnia pobytu w placówce „Senior+”, otrzymują opiekę, wsparcie, ciekawą i rozbudowaną ofertę spędzenia czasu wolnego, poczucie bezpieczeństwa, a także mogą korzystać z zajęć usprawniających ich aktywność ruchową i kondycję psychofizyczną.

Prognozy demograficzne świadczą o dalszym przyroście odsetka osób starszych, do których to właśnie kierowana jest oferta tego Programu.

Rząd jako jeden z priorytetów polityki społecznej wobec osób starszych przyjął rozwój instytucji dziennego wsparcia dla tej grupy osób.

Osoby starsze bardzo chętnie korzystają z oferty dziennych placówek Senior+, a samorządy z dużym zaangażowaniem współrealizują z MRPiPS ten Program.

W 2016 i 2017 r. zostały podjęte działania, które mają przyczynić się w znaczący sposób do wzrostu odsetka osób starszych korzystających z usług dziennych domów i klubów.

W ramach edycji 2017 Programu, powstało 113 nowych placówek, a 123 już istniejące skorzystały ze wsparcia na bieżące funkcjonowanie.

W roku 2018 zaistniała możliwość rozszerzenia działań Programu dzięki znacznemu o ponad 200% wzrostowi budżetu przeznaczanego na organizowanie i utrzymanie placówek, o których mowa.

Przewiduje się, że po upływie roku 2018 liczba miejsc przeznaczonych dla seniorów w tym Programie wzrośnie do ponad 13 500, a na mapie instytucji pomocowych w naszym kraju przybędzie ponad 90 Dziennych Domów „Senior+” i ok. 220 Klubów „Senior+”.

W 2017 roku, obok Dziennego Domu „Senior+”, po raz pierwszy wprowadzono nową formę placówki – Klub „Senior+”, która cieszy się bardzo dużą popularnością i jest szczególnie potrzebna w mniejszych środowiskach oraz w słabo zurbanizowanych ośrodkach wiejsko-miejskich.

Program przynosi założone rezultaty, odpowiada na istotne i faktyczne potrzeby lokalnych społeczności, a jego efekty przyczyniają się do poprawy sytuacji osób starszych w obszarze edukacji, aktywizacji i usług.

Spis wykresów

Wykres 1: Budżet Programu Wieloletniego „Senior+” na 2017 rok.....	8
Wykres 2: Podział dotacji w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 Moduł I - rodzaj placówek „Senior+”	13
Wykres 3: Liczba placówek dofinansowanych w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 - moduł II	15
Wykres 4: Liczba miejsc utworzonych do końca 2017 roku w Dziennych Domach oraz Klubach „Senior+” w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020.....	16
Wykres 5: Liczba seniorów korzystających z usług placówek „Senior+” utworzonych do końca 2017 roku w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020.....	17

Spis tabel

Tabela 1 Wykaz ofert złożonych przez jednostki samorządu terytorialnego w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020 edycja 2017 - moduł I, podział na województwa.....	11
Tabela 2 Podział dotacji w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” edycja 2017 - moduł I.....	12
Tabela 3. Podział dotacji w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2017 - moduł II.....	14
Tabela 4. Poziom wykorzystania dotacji w 2017 roku, udzielonej w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015-2020	19

Spis map

Mapa 1: Placówki utworzone do końca 2017 r. w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” w latach 2015-2020.....	25
---	----

Spis zdjęć

Zdjęcie 1: Uczestnicy „II Spotkania Seniorów” z Miedznej Drewnianej, Olsztyna Jurajskiego, Lysek, Woli Karczewskiej oraz Pułtuska.....	22
Zdjęcie 2: Kabaret Humoreska współpracujący z Dziennym Domem „Senior+” w Luboniu	24